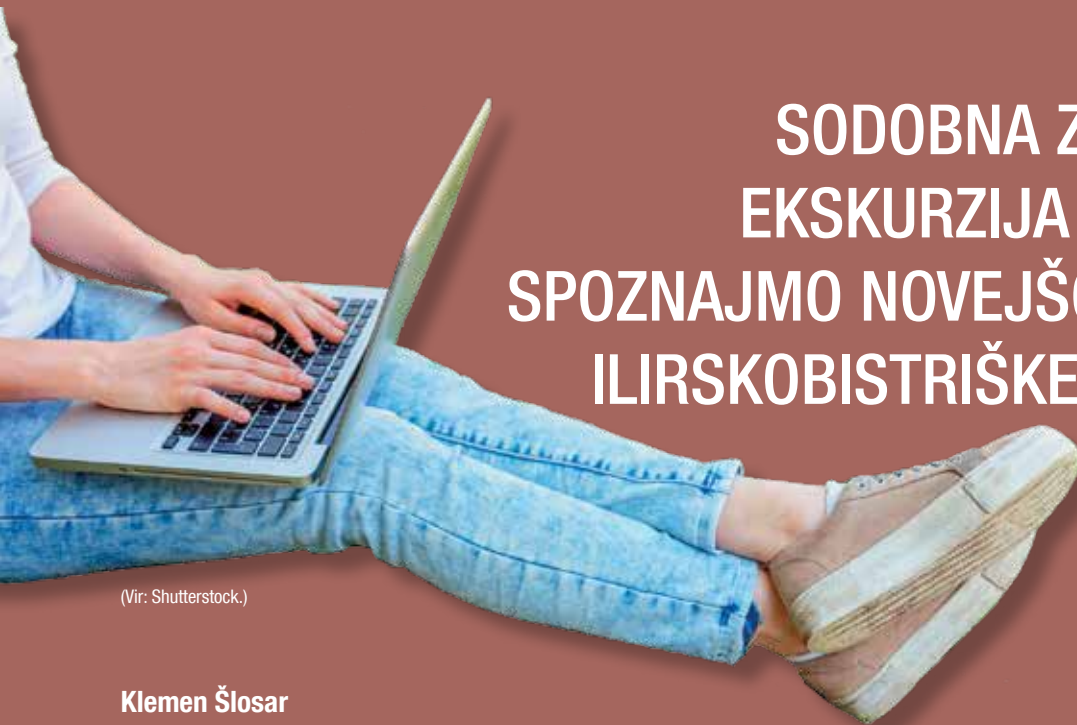

Klemen Šlosar

SODOBNA ZGODOVINSKA EKSKURZIJA Z NASLOVOM SPOZNAJMO NOVEJŠO ZGODOVINO ILIRSKOBISTRISKEGA OBMOČJA

(Vir: Shutterstock.)

Klemen Šlosar

MODERN HISTORY FIELD TRIP »LEARNING THE MODERN HISTORY OF THE ILIRSKA BISTRICA REGION«

IZVLEČEK

Članek v nekaj ključnih točkah predstavi sodobno zgodovinsko ekskurzijo z naslovom Spoznajmo novejšo zgodovino ilirskobistriškega območja. Ekskurzija je bila oblikovana z namenom, konkretizirati le-to kot sodobni didaktični pristop pri predmetu zgodovina oziroma oblikovati novo vrsto ekskurzije, ki podpira sodobni pouk zgodovine. To smo dosegli z vključevanjem terenskega in muzejskega dela, izkustvenim učenjem, učenjem z odkrivanjem, spodbujanjem kritičnega mišljenja, delom z zgodovinskimi viri ipd. V okviru ekskurzije so predstavljeni terensko delo ter pomen terena za pouk zgodovine, možne vsebine in objekti proučevanja ter viri, s katerimi se učenci srečajo na ekskurziji. Ekskurzija z naslovom Spoznajmo novejšo zgodovino ilirskobistriškega območja vsebuje šest ključnih točk s poudarkom na osamosvajanju Slovenije. Za vsako točko ekskurzije so bili oblikovani delovni listi, ki slonijo na samostojnem terenskem delu učencev in razvoju veščin kritičnega mišljenja.

Ključne besede: sodobni pouk zgodovine, ekskurzija, terensko delo, Ilirska Bistrica, osamosvojitve

ABSTRACT

The article summarises, in a few main points, a Modern History field trip called »Learning the Modern History of the Ilirska Bistrica Region« organised with the purpose of actualising Modern History classes as modern didactic approach to History and creating a new type of field trip which supports modern History lessons. This was accomplished by including field and museum work, experiential learning, learning by research, critical thinking, work with history sources, etc. The presentation of the field trip includes a description of the fieldwork and its importance in History lessons as well as the potential contents, study subjects and sources that students can use during the field trip. The field trip entitled »Learning the Modern History of the Ilirska Bistrica Region« consists of six main points with an emphasis on Slovenia's independence. Learning materials were created for each point which are based on students' independent fieldwork and critical thinking development.

Keywords: Modern History class, field trip, fieldwork, Ilirska Bistrica, independence

UVOD

Zdi se, da v Sloveniji ni ne naselja ne kraja, kjer ne bi bilo dovolj zgodovinskih znamenitosti, ki bi nam omogočale možnosti za turistični obisk ali za izvedbo šolske ekskurzije ter usvajanje novih znanj. V konceptu izobraževanja so učitelji tisti, od katerih je odvisna kakovost dela pri pouku, zato ima dobro pripravljena ekskurzija neprecenljivo vrednost za posameznikov celostni razvoj. Sodobna pojmovanja znanja, učenja in poučevanja ne slonijo več le na frontalni učni obliki, metodi razlage ter pogovora, pri katerih učenec znanje sprejema večinoma pasivno, pač pa slonijo na aktivni vlogi učenca samega. Poudarja se mentorska vloga učitelja, ki ima za glavno nalogo vodenje učencev pri samostojnem odkrivanju, dopolnjevanju, nadgrajevanju ter ponotranjenju znanja. Sodobni koncept izobraževanja je namreč usmerjen v razvijanje sposobnosti samostojnega in kritičnega mišljenja za usvajanje kakovostnega znanja. Končni cilj pa je usposobiti posameznika za samostojno delo ter zgodovinski način razmišljanja. Prav zaradi naštetega lahko ekskurzijo, nadgrajeno z delom na terenu, uvrstimo med sodobne didaktične pristope. Učenje na ekskurziji je večplastno, saj se učenci srečajo z neposrednim in izkustvenim doživljanjem ter različnimi metodami dela. Učencem je omogočeno, da teorijo vidijo, spoznajo, doživijo, izkusijo kot praktično delo, kar omogoči širše dojetje in razumevanje snovi, lažje ponotranjenje ter trajnost naučenega. Veliko učencev namreč zgodovinske pojave in procese razume šele, ko jih spoznajo na terenu. Sodobni koncept izobraževanja, kot smo že omenili, ni več le strogo usmerjen v golo in suhoparno pridobivanje znanja, ampak želi v učencih spodbuditi sposobnost mišljenja in njihovo večjo aktivnost pri učenju. Prek informacij, ki jih vidijo, slišijo, zberejo; spretnosti, ki jih razvijejo, izkažejo, občutijo, si učenci ustvarijo svojo miselno strukturo, na podlagi katere interpretirajo dogodke in svet okoli sebe. Ker metode terenskega dela omogočajo izkustveno učenje, lahko s šolskimi ekskurzijami zelo dobro dosežemo take cilje. Širše območje občine Ilirska Bistrica nam zaradi svojega zgodovinskega razvoja ponuja neizmerni vir bogastva za proučevanje zgodovinskih dogodkov, pojavov in procesov, predvsem iz novejšje zgodovine. Ekskurzija Spoznajmo novejšo zgodovino ilirskobistriškega območja je zasnovana tako, da učencem predstavi nekatere ključne dogodke, ki so se zgodili na Bistriškem v 20. stoletju. Pregled se začne z obdobjem prve svetovne vojne, konča pa z osamosvojitvijo Slovenije, ki je tudi temeljni cilj ekskurzije. Ekskurzija je sestavljena iz šestih točk, od tega jih je pet v mestu Ilirska Bistrica, zadnja točka pa je Park vojaške zgodovine v Pivki, ki je namenjen sintezi in ponovitvi učnih vsebin celotne ekskurzije. Za vsako posamezno točko ekskurzije so bili oblikovani delovni listi, ki slonijo na samostojnem terenskem delu učencev in razvoju večšin kritičnega mišljenja.

EKSKURZIJA

Beseda ekskurzija izhaja iz latinščine in pomeni izlet s strokovnim vodstvom. Slovenščina pozna dva izraza, ki se pomensko medsebojno razlikujeta, to sta izlet in ekskurzija. Izlet je samo potovanje, ki je namenjeno razvedrilu in zabavi, po navadi je povezan s športnimi aktivnostmi, medtem ko ima ekskurzija širši namen. To je delovno potovanje, za katero je treba učence predhodno pripraviti, bodisi s pripravo člankov, s predhodnim branjem določene teme ali s predstavitvami. Prav tako se morajo na ekskurzijo pripraviti tudi učitelji, saj morajo znanje, ki so ga učenci dobili pri pouku, dopolniti z dodatnimi razlagami na kraju samem.¹

¹ Hrvatin, L. (2007). Ekskurzija. Seminarjska naloga. Koper: Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta, str. 3.

(Vir: Shutterstock.)

Ekskurzija s terenskim delom je posebna oblika vzgojno-izobraževalnega dela na krajih, ki so različno oddaljeni od šole. Njen namen je neposredno proučevanje vzgojno-izobraževalnih vsebin na primarnih virih, ki jih ne moremo prenesti v učilnico.²

Neposredno opazovanje zgodovinskih spomenikov v naravi, muzejih ter arhivih je za posredovanje zgodovine zelo pomembno. Veliko učencev pravilno razume določene pojave in procese šele takrat, ko si ogledajo teren, kjer so se zgodili. Kljub temu da so danes na razpolago številni učni pripomočki (npr. slikovno gradivo, filmi), ne morejo nadomestiti dobro pripravljene ekskurzije. Ekskurzije imajo tudi vzgojno funkcijo, saj učenci na njih spoznavajo naravno in kulturno dediščino Slovenije in oblikujejo odnos do nje. Razvijajo tudi svoj estetski čut, saj ekskurzije vplivajo na njihovo doživljanje lepote in umetnosti. Zanimarljiva pa ni niti socialna vloga, saj druženje sošolcev zunaj učilnice prispeva k boljšim medsebojnim odnosom, učenci pa se navajajo na medsebojno pomoč in sodelovanje ter delovno disciplino.³

Zgodovinska ekskurzija torej predstavlja enega izmed didaktičnih pristopov na terenu, s katerim učenci poglobijo in razširijo v šoli usvojeno znanje. Vsaka ekskurzija poteka zunaj učilnice in šolskih prostorov, kar že zaradi spremembe učnega okolja daje učencem dodatno spodbudo za delo. Tak način pouka poteka v naravi, arhivu, muzeju, galeriji, na arheoloških najdiščih, sprehodih skozi naselja ipd.⁴

Ker ekskurzija kot taka ne predvideva eksplicitnih aktivnosti za učence, posledično ne podpira sodobnega pouka zgodovine, zato smo razvili nov, sodoben model ekskurzije ter ga prepletli z izbranimi didaktičnimi pristopi, učnimi strategijami in veščinami. Naša ekskurzija temelji na zgodovinskem, terenskem, muzejskem in arhivskem delu, delu z raz-

2 Mosbrucker, M. (1999). Ekskurzije v luči sodobnih konceptov izobraževanja. V: Vzgoja in izobraževanje, letnik 30/3, str. 54–58

3 Ivanšek, D. (1994). Pomen ekskurzij za vzgojno izobraževalno delo. V: Zgodovina v šoli, letnik 9/1, str. 38–42 in Potočnik, D. (2009). Zgodovina, učiteljica življenja. Maribor: Pivec, str. 119–123.

4 Vidmar, P. (2016). Sodobne učne metode pri pouku zgodovine. Diplomsko delo. Maribor: Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino, str. 68.

ličnimi zgodovinskimi viri ter nalogah, ki izhajajo iz izkustvenega učenja, učenja z odkrivanjem in kritičnega mišljenja. Na ekskurziji tako učenci sami, prek različnih aktivnosti (izkustveno učenje, učenje z odkrivanjem, delo z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo, spodbujanje kritičnega mišljenja ipd.) spoznavajo in odkrivajo učno snov, s čimer postanejo aktiven subjekt na ekskurziji, kar je tudi eden temeljnih ciljev sodobnega pouka zgodovine. Raziskave namreč kažejo, da so učenci ob vodenih ogledih preveč pasivni, večinoma nezainteresirano sledijo bolj ali manj zanimivemu vodiču in ne opazijo celote, ampak so osredotočeni le na določene podatke, ki jih morajo zapisati na delovne liste. Menim, da bi moralo biti na ekskurziji uporabljenih več didaktičnih in učnih strategij dela, kar bi, poleg bolj zanimive ekskurzije kot take, posledično pripomoglo k pestrosti usvajanja, ponavljanja in nadgrajevanja učne snovi. Prav tako pa ne gre zanemariti niti socialne vloge ekskurzij, saj bi učenci z delom v parih ali skupini razvijali občutek pripadnosti in stkali pristnejše odnose, kot je to mogoče pri pouku v razredu. Najpomembneje pa je, da učenci ne slišijo le učiteljeve razlage, pač pa z neposrednim opazovanjem zgodovinskih spomenikov na terenu, proučevanjem muzejskih zbirk v muzejih ter arhivskega gradiva v arhivih pridejo do svojih lastnih spoznanj o zgodovinskem dogajanju. Veliko jih namreč pravilno razume določene pojave in procese šele takrat, ko jih vidijo na lastne oči.⁵

Ekskurzija z naslovom Spoznajmo novejšo zgodovino ilirskobistriškega območja je namenjena učencem 9. razreda osnovnih šol. Gre za ekskurzijo, ki zajema pomembnejše dogodke iz novejše krajevne zgodovine Ilirske Bistrice in okolice. Izvedba je načrtovana kot zaključna ekskurzija, s pomočjo katere bi učenci izpopolnili ter poglobili znanje ter že znano snov (od prve svetovne vojne do osamosvojitve), ki je bila obravnavana med tekočim šolskim letom. Ker ekskurzija obravnava tudi zaključne teme učnega načrta (osamosvojitve Slovenije), je najbolje, da bi bila izvedena junija, ko je večina snovi že usvojena. Možna je tudi izvedba med obravnavanjem določene učne enote, pri kateri bi bile izbrane le nekatere ogledne točke predlagane ekskurzije, ki so pomembne za obravnavo določene učne snovi. Če upoštevamo načelo domačijske bližine, je ekskurzija, predstavljena v nadaljevanju, s svojo vsebino ter značilnostmi obravnavanega območja, bolj primerna za učence šol v občini Ilirska Bistrica ter njenih sosednjih občin (občina Pivka, občina Loški Potok, občina Hrpelje - Kozina in občina Divača). Z nekaterimi prilagoditvami oziroma z bolj poglobljeno razlago učitelja pa bi lahko bila primerna tudi za preostale slovenske osnovnošolce. Predstavljena ekskurzija je oblikovana kot strokovna zgodovinska ekskurzija, ki pa bi se lahko medpredmetno povezovala z drugimi predmeti. Zanimiva bi bila zgodovinsko-geografska ekskurzija po obravnavanem območju, pri kateri bi učenci poleg zgodovinskega pregleda spoznali še geografske značilnosti območja.

Ekskurzija vsebuje različne oblike aktivnega dela učencev – terensko delo, muzejsko delo ter vodeni ogled razstave. Pri terenskem delu je poudarek na različnih zgodovinskih virih na terenu in na delovnih listih, na katerih bo temeljila večina dela učencev na ekskurziji. Veliko je pisnih virov, ki jih imajo učenci na delovnih listih, prav tako pa se srečajo tudi z materialnimi, ki jih vidijo na kraju samem, to je na terenu, in si tako ustvarijo svojo podobo zgodovine. Teren oz. delo na terenu učencem služi kot motivacija in vir za učenje z odkrivanjem. Učenci iz različnih virov sami izluščijo informacije in prek njih odgovorijo na zastavljena vprašanja na delovnih listih. Na ekskurziji so nekateri viri uporabljeni za ponazoritev in popestritev oziroma za lažjo predstavo učencev o dogajanju. Prav tako so viri uporabljeni tudi kot vir informacij. Na delovnih listih je veliko pričevanj (predvsem o osamosvojitvi), iz katerih učenci skušajo izluščiti informacije, ki se od njih zahtevajo. Nova pričevanja bodo zbirali tudi na terenu od še živih prič dogajanja (viri prve roke),

⁵ Šlosar, K. (2018). Spoznajmo novejšo zgodovino ilirskobistriškega območja: ekskurzija za 9. razrede osnovnih šol. Magistrsko delo. Koper: Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije, str. 30.

zlasti iz časov slovenske osamosvojitve. Poleg pisnih virov učenci delajo tudi z materialnimi viri, ki si jih ogledajo, jih proučijo in z njihovo pomočjo odgovorijo na zastavljena vprašanja.

Pri načrtovanju in oblikovanju ekskurzije so bili upoštevani splošni vzgojno-izobraževalni cilji iz učnega načrta (UN) za zgodovino (program OŠ). Razdeljeni so na cilje, ki se nanašajo na znanje in razumevanje zgodovinskih dogodkov, pojavov in procesov, cilje, ki se nanašajo na razvijanje spretnosti in veščin, ter cilje, ki se nanašajo na razvijanje odnosov, ravnanja, naravnosti in stališč. V nadaljevanju predstavljamo specifične učne cilje, ki jih je možno uresničiti na predstavljeni ekskurziji.

Specifični odnosni učni cilj ekskurzije je, da znajo učenci/učenke:

- ovrednotiti pomen naravne ter kulturne dediščine oglednih točk.⁶

Specifični procesni učni cilji so, da se učenci/učenke učijo:

- usposabljanje za samostojno pridobivanje novega znanja izven učilnice;
- spoznavati metode dela na terenu;
- spoznavati raznolike zgodovinske vire na terenu ter se učiti njihovega vrednotenja in uporabe;
- razvijati sposobnost zgodovinskega mišljenja, raziskovanja, opazovanja, primerjanja, logičnega sklepanja in posploševanja.⁷

Specifični deklarativni učni cilji pa so, da učenci/učenke:

- s pomočjo zemljevida umestijo območje sedanje občine Ilirska Bistrica v širši geografski prostor (slovenski, evropski);
- opišejo glavne značilnosti prve svetovne vojne in izpostavijo primere z Bistriškega;
- opišejo gospodarski in kulturni razvoj Slovencev med obema svetovnima vojnama in navedejo primere z Bistriškega za ponazoritev;
- opišejo organizacijo TIGR in njeno delovanje, pojasnijo pomen organizacije za območje Ilirske Bistrice ter Primorske in navedejo najpomembnejše predstavnike;
- opišejo glavne značilnosti druge svetovne vojne ter pojasnijo njene posledice na Bistriškem;
- z različnih perspektiv pojasnijo dogajanje na Slovenskem v času druge svetovne vojne na primeru relacij med OF (KPS) in TIGR;
- obsodijo zločine, ki so se zgodili med drugo svetovno vojno, s poudarkom na fašističnem in nacističnem nasilju na ilirskobistriškem območju;
- na primeru občine Ilirska Bistrica opišejo življenje v drugi Jugoslaviji;
- pojasnijo vzroke za odločitev Slovencev za lastno državo in jih ponazorijo s primeri z Bistriškega;
- razložijo pomen t. i. »dneva prej«;
- opišejo potek in pomen desetdnevne vojne za Ilirskobistriško ter za Slovenijo;
- opišejo ustavno ureditev in življenje v Republiki Sloveniji in izpostavijo Bistriško.⁸

Potek ekskurzije

Točka 1: Samostan de Notre Dame (prva svetovna vojna)

Točka 2: Hrib svobode (TIGR)

Točka 3: Hrib svobode (druga svetovna vojna)

Točka 4: Gimnazija Ilirska Bistrica (razstava o osamosvojitvi)

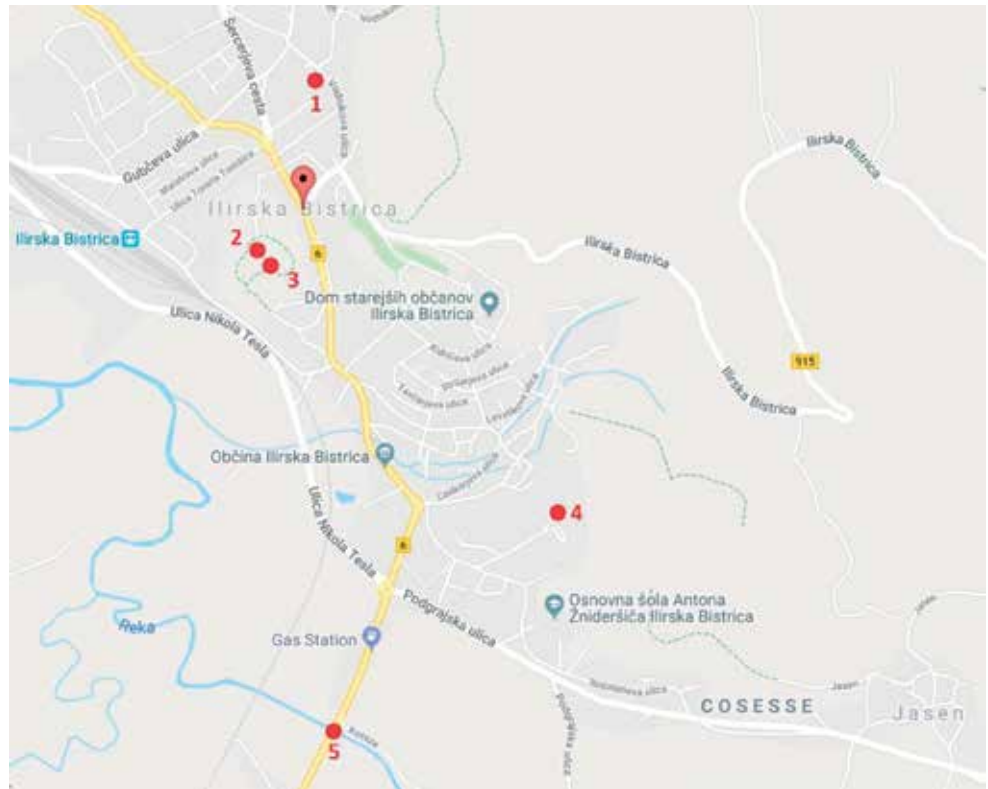
Točka 5: Most pri Kosezah (spopad pri Kosezah)

Točka 6: Park vojaške zgodovine (Vojaški muzej Pivka)

⁶ Prav tam, str. 121.

⁷ Prav tam, str. 121.

⁸ Prav tam, str. 121–122.

Slika 1: Zemljevid ekskurzije (Šlosar 2018, 140).

Prva točka ekskurzije je samostan de Notre Dame, ki se nahaja v Trnovem. Pot se nato nadaljuje do Hriba svobode. Druga točka ekskurzije je Hrib svobode, kjer se obdela dve temi – TIGR pri spomeniku tigrovcem, drugo svetovno vojno pa pri spomeniku prekomorcem in orožju, ki je služilo pri osvoboditvi Ilirske Bistrice. Pot se nato nadaljuje proti Gimnaziji Ilirska Bistrica. Učenci med potjo spremljajo stavbno dediščino s poudarkom na stavbah, ki so dobile svojo značilno podobo v času italijanske okupacije območja. Na Gimnaziji Ilirska Bistrica sledi ogled razstave o osamosvojitvi Slovenije s poudarkom na ilirskobistriškem območju. Peš se nato odpravimo še na zadnjo točko v mestu Ilirska Bistrica – na most pri Kosezah, kjer se je odvijal eden od spopadov v desetdnevni vojni za Slovenijo. Z avtobusom se nato odpeljemo še do zadnje točke naše ekskurzije – Parka vojaške zgodovine v Pivki.

NALOGE

Naloge na delovnih listih so sestavljene tako, da v kar se da veliki meri temeljijo na samostojnem delu učencev. Prav tako se bodo učenci spopadli z različnimi strategijami učenja, med katerimi bodo izkustveno učenje, delo z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo (prenosni telefon, računalnik), spodbujanje kritičnega mišljenja (opazovanje in izpeljava sklepov, argumentiranje, pogled z več perspektiv) ipd. Z izkustvenim učenjem bodo sami raziskali in preizkusili stvari, da bodo v čim večji meri uporabljali največ svojih zmožnosti, sposobnosti in spretnosti. V delovne liste bodo vključene tudi avtentične naloge, ki od učencev zahtevajo, da uporabijo že obstoječe znanje pri reševanju novih problemov v življenjski, avtentični situaciji. Pri teh nalogah bodo v ospredju primerjanje, opisovanje, vrednotenje in sklepanje na temelju uporabe različnih virov.

Kritično mišljenje bodo učenci razvijali prek posameznih vprašanj, na katera morajo na učnih listih odgovoriti. Ker je namen ekskurzije poglobiti že obstoječe znanje, je kritično mišljenje vključeno predvsem z namenom, da znajo učenci vsa pridobljena spoznanja ustrezno vrednotiti in razložiti z več perspektiv. Prav tako se učenci s pomočjo kritičnega mišljenja naučijo objektivno presojati na podlagi dobro podprtih argumentov. Na ekskurziji bodo presojali raznovrstne zgodovinske dogodke, pojave in procese na temelju jasnih in relevantnih kriterijev. S pomočjo različnih zgodovinskih virov bodo analizirali in vrednotili različne možne interpretacije ter tako oblikovali, razvijali in vrednotili lastne argumente ter pogled na svet.

DELOVNI LISTI

Za ekskurzijo po Ilirskobistriškem so bili oblikovani delovni listi, in sicer prvi kot uvodna motivacija, ter za vsako učno postajo ekskurzije poseben delovni list. Delovni listi so oblikovani iz raznovrstnih nalog za dopolnjevanje, primerjanje, skiciranje, povezovanje, odgovarjanje v povedih ipd. Naloge na njih se nanašajo na informacije, ki jih učenci pridobijo od učitelja oz. sogovornikov ter s pomočjo spleta, večina nalog pa temelji na samostojnem delu učencev, ki se nanaša predvsem na delo z različnimi zgodovinskimi viri, ki jih poiščejo na terenu in v muzeju ali pa so vključeni v delovne liste, njihovi iznajdljivosti, razmišljanju in sklepanju. Učence že pred odhodom na ekskurzijo opozorimo, kaj pričakujemo glede delovnih listov in kako naj bi bili rešeni.

Učencem že pred odhodom na ekskurzijo razdelimo prvi delovni list, ki je namenjen motivaciji in ponovitvi vsebin, ki bodo na ekskurziji poglobljene. Namen prvega delovnega lista je, da učenci dobijo splošen vpogled v obravnavano območje (delo z zgodovinskimi viri ter širše območje občine Ilirska Bistrica). Drugi delovni list se nanaša na obdobje prve svetovne vojne ter reševanja zahodne meje, tretji delovni list obravnava obdobje med svetovnima vojnima s poudarkom na organizaciji TIGR, četrti delovni list obravnava obdobje druge svetovne vojne, peti in šesti delovni list pa se nanašata na osamosvojitve, pri čemer prvi temelji na splošnih informacijah in dogajanju na Bistriškem, drugi pa je osredotočen na spopad pri Kosezah. Zadnji delovni list se nanaša na naloge v Parku vojaške zgodovine v Pivki in je namenjen ponovitvi in sintezi snovi.

V nadaljevanju je predstavljen primer delovnega lista Spopad pri Kosezah (osamosvojitve Slovenije in vojna za Slovenijo) in delovnega lista Park vojaške zgodovine/Vojaški muzej Pivka (povzemanje učne snovi).⁹

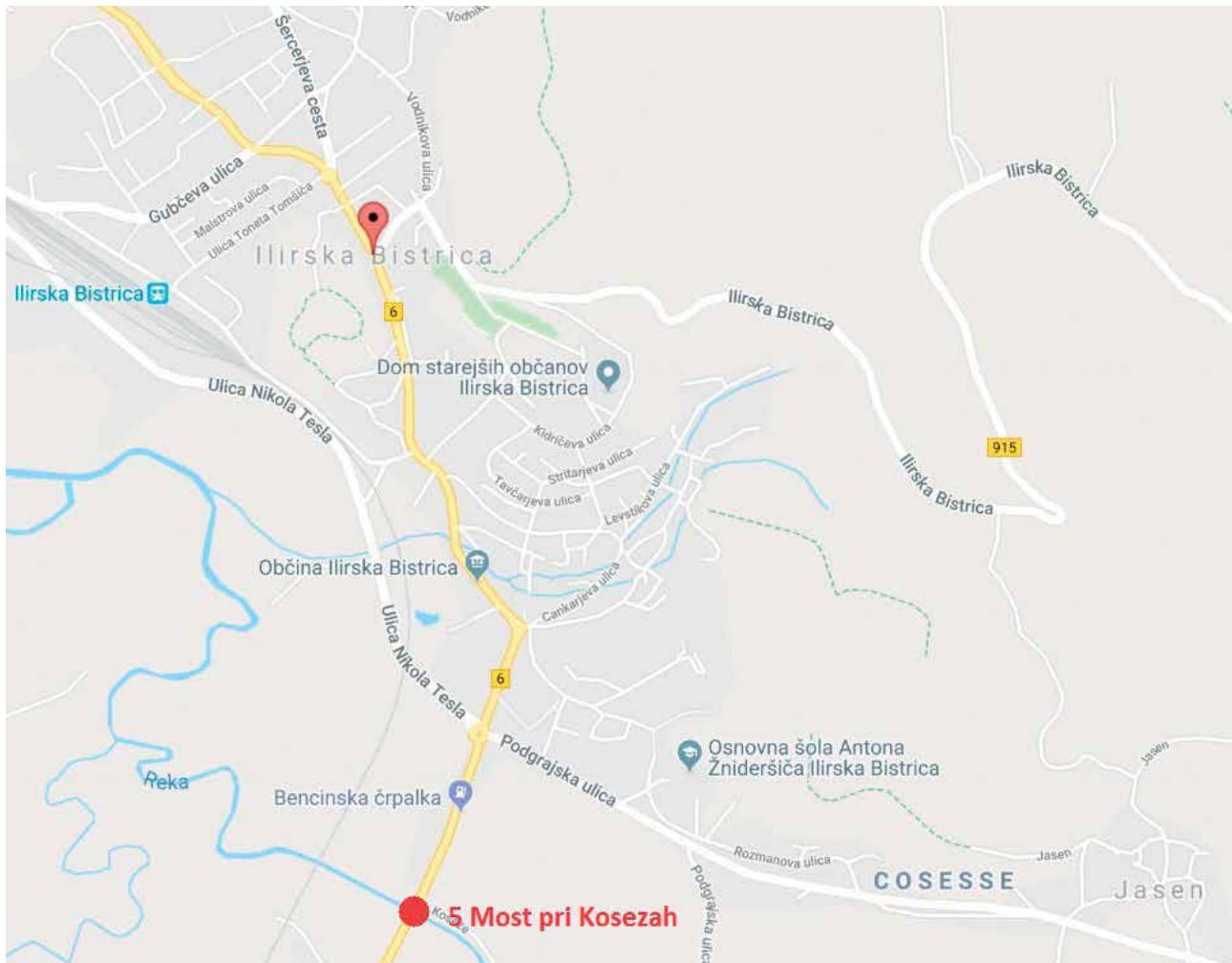
(Vir: Shutterstock.)

⁹ Vsi delovni listi so objavljeni kot priloga v: Šlosar, K. (2018). Spoznajmo novejšo zgodovino ilirskobistriškega območja: ekskurzija za 9. razrede osnovnih šol. Magistrsko delo. Koper: Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije.

DELOVNI LIST

SPOPAD PRI KOSEZAH

Vojna za Slovenijo se je začela v četrtek, 27. junija 1991, ob 1.15 ponoči, ko je protiletalska oklepna baterija JLA pri Metliki prestopila državno mejo. Istega dne zvečer je prišlo do ostrega spopada s kolono JLA tudi v Kosezah pred Ilirsko Bistrico, kjer so v spopadu padli trije vojaki JLA.

Slika 1: Zemljevid mesta Ilirska Bistrica. (Vir: http://www.raziskovalec.com/zemljevid/Ilirska_Bistrica/; dostop: 8. 5. 2018.)

Nahajamo se na zadnji točki naše ekskurzije v Ilirski Bistrici, na mostu, kjer je v četrtek, 27. junija leta 1991, potekal spopad v desetdnevni osamosvojitveni vojni za Slovenijo. Dobro si oglejte kraj spopada in odgovorite na zastavljena vprašanja.

1. S pomočjo virov in fotografij na kratko opiši potek spopada pri Kosezah (upoštevaj, kdo se je boril, kaj je bil povod za spopad, kako se je spopad končal, posledice):

»/.../ Večerjali smo v hotelu Lovec, po večerji pa smo dobili obvestilo, naj gremo v Koseze, kjer naj bi se vojaki JLA, ki so obstali pri barikadi, predali. K barikadi smo odšli člani protidiverzantskega in del diverzantskega voda. Barikadi smo se približevali z bistriške strani po levi in desni strani cestišča, nekaj članov pa je ostalo v gostilni Danilo (takrat v izgradnji), od koder so nadzirali dogajanje. Obšli smo cisterne podjetja Transport, ki so bile v barikadi, prečkali most in se približali vozilom JLA. V tistem trenutku je prišlo do streljanja med vojaki JLA v tovornjaku in nami, takoj je bil ranjen Robert Dovgan. Streljanje je kmalu prenehalo. Ob osebnem avtomobilu generala z Reke, ki je bil v tistem času v vojašnici Ilirska Bistrica, je v času streljanja sedel generalov šofer. Nanj nismo streljali in tudi on ni streljal na nas /.../«

(Vir: Andrej Valenčič, leta 1991 član protidiverzantskega voda.)

»/.../ 27. 6. 1991 pa je najprej izgledalo kot navaden dan. Zjutraj je bila naša enota vpoklicana. Varovali smo razne objekte v Ilirski Bistrici. To je trajalo celo popoldne. Premeščali so nas sem in tja, kje je bilo bolj nevarno, ampak zdelo se je, da se bo vse skupaj rešilo s pogovori. Že za občino pa smo imeli konflikt s streljanjem. Očitno se je kuhalo do večera in zvečer je počilo. V mraku smo bili poslani na nalogo v Koseze na koseški most, naj zajamemo generala JLA. Ko se je streljanje začelo, se ga ni dalo več ustaviti. Streljali smo – eni nekontrolirano, eni iz strahu, eni zares, eni so bili bolj prisebni, z več izkušnjami in so se pri teh dejanjih bolj kontrolirali. Težko je o tem govoriti. Vse je bilo tako na hitro in drugače je, ko občutiš, kako šviga od vsepovsod. Takrat nisem niti razmišljal, kaj se lahko zgodi, pa se je enostavno zgodilo. Kmalu sem bil ranjen, kolegi so ostali. Ne vem, kako je bilo potem. Vem pa, da so fantje doživeli hud stres, kar se v naši enoti, ki se še vedno zbere enkrat na leto, čuti še danes /.../«

(Vir: Robert Dovgan, leta 1991 član protidiverzantskega voda.)

Slika 2: Barikada na mostu čez reko Reko. (Vir: Vojko Čeligoj.)

Slika 3: Barikada na mostu čez reko Reko. (Vir: Vojko Čeligoj.)

2. V čast pripadnikom Teritorialne obrambe Republike Slovenije so članom, ki so aktivno sodelovali v spopadu pri Kosezah, podelili spominski znak Koseze.

Iz znaka razberi, kdaj je potekal spopad.

Kaj znak predstavlja (opiši posamezne elemente)?

Slika 4: Bojni spominski znak Koseze.
(Vir: Vojaški muzej slovenske vojske.)

S pomočjo spleta poišči imena nekaj prejemnikov spominskega znaka Koseze.

Pomagaj si s: https://sl.wikipedia.org/wiki/Spominski_znak_Koseze (dostop: 8. 5. 2018).

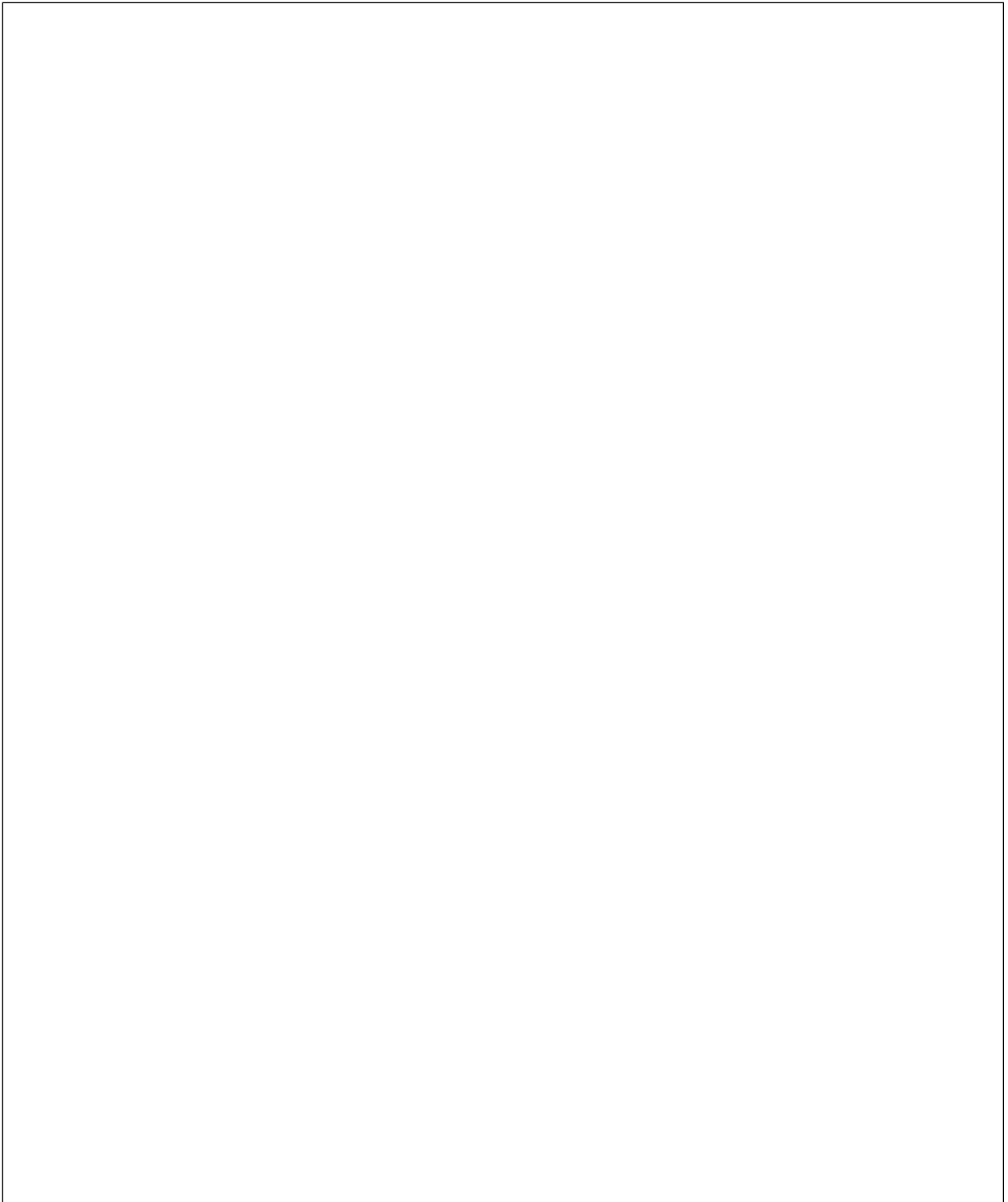
Ali so za sodelovanje v osamosvojitveni vojni podelili še druge spominske znake? Katere? Naštej jih.

Pomagaj si s: <https://www.postanivojak.si/bitovi-vojak-sv/uspesna-kariera/bojni-spominski-znaki> (dostop: 8. 5. 2018).

3. V bližnjih hišah poišči, katerega izmed očividcev spopada leta 1991. Izprašaj ga o dogodku in njegove spomine zapiši.

4. Reši nalogo, izbiraj med a, b in c.

- a) Postavi se v vlogo poročevalca/novinarja, ki je bil tistega dne poslan na kraj spopada. V krajši reportaži poskušaj čim bolj zanimivo predstaviti omenjeni dogodek.
- b) Skiciraj spopad, ki je potekal pri Kosezah. Pomagaj si z viri in slikami na delovnem listu.
- c) Razišči, kakšno je to območje danes. Ali na dogodek spominja kakšno obeležje, kako se ga spomnijo domačini?

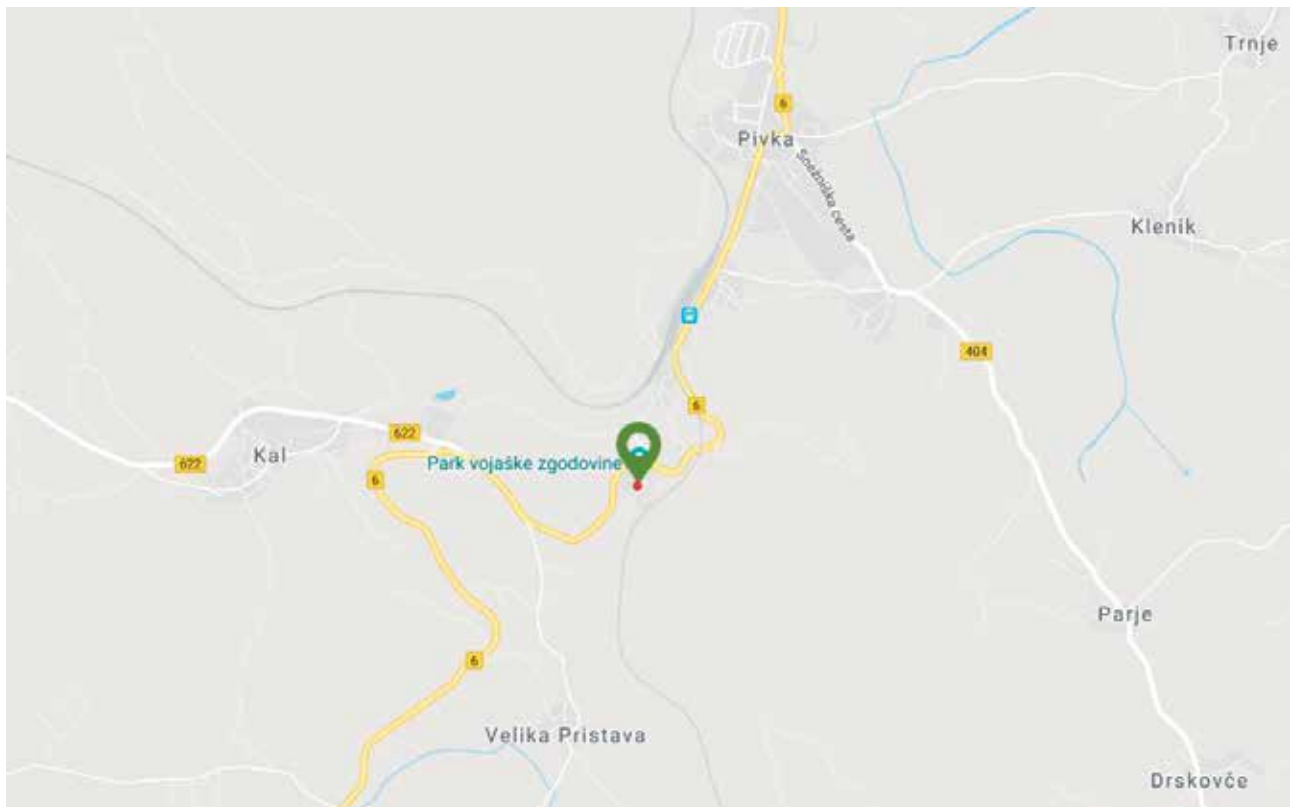

DELOVNI LIST

PARK VOJAŠKE ZGODOVINE (VOJAŠKI MUZEJ PIVKA)

Park vojaške zgodovine je muzejsko turistično središče, umeščeno v kompleks starih pivških vojašnic. Vojašnice je zgradila Kraljevina Italija okrog leta 1930 za obrambo rapalske meje, v letih 1945–1991 pa je bila v njih Jugoslovanska ljudska armada. Od leta 2004 se v kompleksu razvija Park vojaške zgodovine, ki je postal največji muzejski kompleks v Republiki Sloveniji in tudi eden največjih vojaškozgodovinskih kompleksov v tem delu Evrope.

Obiskovalcem je v Parku na ogled več pomembnih razstav in zbirk. Ključna je razstava o nastanku slovenske države in vojni za njeno samostojnost leta 1991, posebno zanimanje pa zbuja tudi tankovska, artilerijska in letalska zbirka ter podmornica, kot največji in po mnenju mnogih obiskovalcev tudi najprivlačnejši eksponat Parka vojaške zgodovine.

Slika 1: Zemljevid Parka vojaške zgodovine Pivka. (Vir: <https://www.parkvojaskezgodovine.si/>; dostop: 8. 5. 2018.)

Zadnja točka naše ekskurzije je Park vojaške zgodovine (Vojaški muzej Pivka). Obisk muzeja je namenjen ponovitvi že slišane in obravnavane snovi na ekskurziji. Pozorno poslušajte vodiča, oglejte si razstavo in na koncu izvedite zahtevane naloge.

1. Izžrebali bomo naloge, ki jih bodo morale opraviti posamezne skupine.

Postavite se v vloge naslednjih likov, odigrajte prizor in ga posnemite s pametnimi telefoni (pazite na pravilnost zgodovinskih dejstev):

- skupina vojakov JLA med pogovorom v svoji sobi (prehrana, higiena, vsakdanjik, tetovaže ...),
- skupina zbranih na protestu proti četverici in branje Majniške deklaracije,
- dvig zastave in slavnostni govor predsednika Republike Slovenije ob razglasitvi samostojnosti,
- družina, ki prek televizije spremlja poročanje o osamosvojitveni vojni,
- poročevalec/novinar, ki spremlja odhod zadnjega vojaka JLA iz Slovenije in intervjuva posameznike na terenu.

2. Izdelajte »časovnico« z vsemi pomembnimi dogodki v procesu osamosvajanja Slovenije in dogodke označite na časovnem traku.

Dogodek	Čas	Vzrok	Posledica

3. Kaj se ti je zdelo v Parku vojaške zgodovine najbolj zanimivo? Utemelji.

SKLEP

Predstavljena ekskurzija Spoznajmo novejšo zgodovino ilirskobistriškega območja je sodobna zgodovinska ekskurzija, ki podpira sodobni pouk zgodovine, kar smo dosegli z vključevanjem terenskega in muzejskega dela, izkustvenim učenjem, učenjem z odkrivanjem, spodbujanjem kritičnega mišljenja, delom z zgodovinskimi viri ipd. V okviru ekskurzije so predstavljeni terensko delo ter pomen terena za pouk zgodovine, možne vsebine in objekti proučevanja ter viri, s katerimi se učenci srečajo na ekskurziji. Ekskurzijo smo poskušali oblikovati tako, da učenci v kar največji meri sami ter s pomočjo različnih dejavnosti in vprašanj pridejo do spoznanj ter da na podlagi videne in lastnega mišljenja oblikujejo sklepe in razlage, saj raziskave kažejo, da so določeni procesi in pojavi učenecem razumljivi šele takrat, ko si jih ogledajo, jih opazujejo ter jih sami skušajo doumeti in razumeti. Zaradi omenjenega na naši ekskurziji pridejo do izraza učenčev samostojno in skupinsko delo, ustvarjalnost, iznajdljivost in delavnost. Učenci razvijajo tudi kritičnost, intelektualne sposobnosti ter veščine, ki jim bodo koristile tudi v vsakdanjem življenju. Prav ekskurzija je namreč tipičen primer povezovanja teorije, pridobljene v učilnici, in prakse, videne na terenu, kar omogoča zgodovini, kot predmetu, ki je za učence abstrakten, veliko možnosti konkretizacije.

V naši ekskurziji smo poudarek dali na osamosvajanju Slovenije in dogajanju na Bistriškem, saj menim, da kljub spremembam učnih načrtov temu delu zgodovine kot enemu najpomembnejših dogodkov v zgodovini slovenskega naroda posvečamo premalo pozornosti. Vsekakor pa bi lahko bil temelj tudi v drugih zgodovinskih dogodkih (TIGR na Ilirskobistriškem, druga svetovna vojna, življenje v Jugoslaviji, razvoj območja po osamosvojitvi). Ekskurzijo bi lahko prav tako oblikovali in zastavili nekoliko drugače, saj je na območju več točk, ki vsekakor imajo potencial, da bi postale temelji ekskurzije. Prek meje v vasi Lipa na Hrvaškem se nahaja Spominski center Lipa pamti, ki prikazuje dogajanje med drugo svetovno vojno s poudarkom na fašističnem in nacističnem nasilju v omenjeni vasi. Prav tako bi bilo smiselno vključiti tudi nekatere ohranjene zgradbe t. i. Alpskega zidu, ki je bil na območju zgrajen med italijansko zasedbo. Obstaja tudi več zasebnih zgodovinskih zbirk, ki zajemajo obdobje 20. stoletja.

Ekskurzija Spoznajmo novejšo zgodovino ilirskobistriškega območja je zasnovana na temelju lokalne zgodovine in bi lahko postala del pedagoškega procesa za učence iz šol v občini Ilirska Bistrica, lahko pa jo izvedejo tudi učitelji z učenci iz drugih šol v državi

VIRI IN LITERATURA

- Hrvatina, L. (2007). Ekskurzija. Seminarska naloga. Koper: Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta.
- Ivanšek, D. (1994). Pomen ekskurzij za vzgojno izobraževalno delo. V: Zgodovina v šoli, letnik 9/1, str. 38–42.
- Mosbrucker, M. (1999). Ekskurzije v luči sodobnih konceptov izobraževanja. V: Vzgoja in izobraževanje, letnik 30/3, str. 54–58.
- Potočnik, D. (2009). Zgodovina, učiteljica življenja. Maribor: Pivec.
- Šlosar, K. (2018). Spoznajmo novejšo zgodovino ilirskobistriškega območja: ekskurzija za 9. razrede osnovnih šol. Magistrsko delo. Koper: Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije.
- Vidmar, P. (2016). Sodobne učne metode pri pouku zgodovine. Diplomsko delo. Maribor: Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino.